

Tisztelt Alkotmánybíróság!

A [redacted] indítványozó [redacted] felügyeleti engedély száma és kelte [redacted] képviselőjében eljárnak: Tóth Tatjana igazgatósági tag és dr. Vízi Andras vezető jogtanácsos, továbbiakban: „Indítványozó”) jogi képviselőjében a M/1 alatt csatolt meghatalmazás alapján eljáró Gere István Ügyvédi Iroda [redacted]

alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztjük elő:

Kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének c) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (továbbiakban: „Abtv.”) 26. § (2) bekezdése és 37. § (2) bekezdése alapján az Abtv. 41. § (1) bekezdésének alkalmazásával állapítsa meg, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (továbbiakban: „Kt.”) 1. § (6) és (7) bekezdése, 3. §-a, valamint a 2/2014. Polgári jogegységi határozat (továbbiakban: „PJE Határozat”) 3. pontja alaptörvény-ellenes, és azokat az Abtv. 41. § (1) bekezdése, valamint 45. § (4) bekezdése alapján a kihirdetés időpontjára visszamenő hatállyal semmisítse meg, mivel ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, XIII. és XV. cikkével. Kérelmünk részletes indoklása a következő.

1. A megsemmisíteni kért rendelkezések

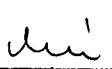
1.1 2/2014 PJE Határozat

A Kúria 2013. december 16-án hozta meg a 6/2013. Polgári jogegységi határozatot a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről. A jogegységi határozat rögzítette, hogy az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárásban hozott döntéséig a jogegységi tanács nem tud iránymutatást adni a kétnemű árfolyam (a folyósításkor deviza vételi, a törlesztéskor deviza eladási árfolyam kikötése) tisztességtelensége kapcsán (5. ponthoz fűzött indokolás utolsó bekezdése), mert az a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: „**Irányelv**”) értelmezését igényli, amelyre az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk (3) bekezdése értelmében az Európai Unió Bírósága jogosult.

Az Európai Unió Bírósága a C-26/13. számú ügyben hozott ítéletében megállapította, hogy az Irányelv 4. cikk (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy értékelhető a tisztességtelen jelleg tekintetében az olyan egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, amelynek értelmében a deviza eladási árfolyama alkalmazandó a kölcsön törlesztőrészleteinek kiszámítására.

A Kúria 2014. június 16-án, az Európai Unió Bírósága döntését követően, alkotta meg a jelen alkotmányjogi panasszal támadott PJE Határozatot, amelynek a Magyar Közlönyben való közzétételére 2014. július 3-án került sor. A PJE Határozat 3. pontja szerint:

„A folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen, mert ezekkel szemben nem áll a fogyasztónak közvetlenül nyújtott szolgáltatás, így az számára indokolatlan költséget jelent. E rendelkezések azért is tisztességtelenek, mert alkalmazásuk gazdasági indoka a fogyasztó számára nem világos, nem érthető, nem átlátható. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama válik a szerződés részévé a Ptk. 231. § (2)

SÁG	
Eljáró ügyvéd: Dr. Gere István ügyvéd az	Ügyszám: IV/2340-0/2014
Érkezett: 2014 DEC 23.	Példány: 1 Kezelőiroda:
Módosítva:	

bekezdésében meghatározott diszpozitív törvényi rendelkezésre tekintettel, mindaddig, amíg kógens törvényi rendelkezés nem lépett azok helyébe.”

A PJE Határozat hatásaként az Indítványozó által kötött devizahitel- és kölcsönszerződések érintett kikötései tisztességtelennek minősülnek, helyettük a polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezése szerint a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama vált a szerződések részévé.

1.2 Kt. 3. §, és 1. § (6) és (7) bekezdései

Az Országgyűlés 2014. július 4-én fogadta el a Kt-t, amely 2014. július 19-én, a jelen alkotmányjogi panasszal támadott 3. §-a, 1. § (6) és (7) bekezdései 2014. július 26-án léptek hatályba.

A Kt. 3. §-a a következőképp rendelkezik:

„3. § (1) A fogyasztói kölcsönszerződésben - az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével - semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.

(2) Az (1) bekezdés szerinti semmis kikötés helyébe - a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés (ide értve a törlesztőrészlet és a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék fizetését) tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép.

(3) Ha a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 200/A. §-ában vagy a Hpt. 267. §-ában meghatározott szerződések esetében és rendelkezések alapján az azokban megjelölt devizaárfolyam alkalmazására vonatkozó rendelkezés a szerződés részévé vált, vagy a törlesztés során a felek ennek megfelelően jártak el, a (2) bekezdés devizaárfolyamra vonatkozó előírását e szerződések esetében és a törlesztés e rendelkezések által érintett időszakára csak a folyósítás tekintetében kell alkalmazni.

(4) A pénzügyi intézménynek e törvény hatálybalépését követő kilencven napon belül úgy kell az átszámítást elvégeznie, hogy a kölcsön-, illetve a finanszírozási összeg folyósításától kezdődő időponttal a folyósítás és a törlesztés összegének kiszámítása alapjául az ezek esedékessége napján érvényes (2) bekezdés szerinti - a (3) bekezdésben meghatározott esetben a (3) bekezdés szerinti - devizaárfolyam szolgáljon.

(5) A (4) bekezdés szerinti átszámítás alapján a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvényben meghatározott módon kell elszámolnia.

(6) A (4) bekezdés szerinti átszámítás jogszerűségét a felügyeleti és fogyasztóvédelmi jogkörében eljáró Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: Felügyelet) hivatalból ellenőrzi. A pénzügyi intézmény az általa alkalmazott átszámítási módszertant e törvény hatálybalépését követő hatvan napon belül megküldi a Felügyelet részére.”

A Kt. 3. § (1) bekezdés szerint tehát – az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével – a fogyasztói kölcsönszerződésben semmis az árfolyamrés alkalmazása. Az ilyen kikötés helyébe a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép (kivéve, ha a törvényben meghatározott jogszabályhelyek a törlesztés tekintetében kógens rendelkezéssel határozták meg az alkalmazandó árfolyamot, vagy a törlesztés során a felek ennek megfelelően jártak el, akkor a főszabályt az e rendelkezések által érintett időszakban csak a folyósítás tekintetében kell alkalmazni). A pénzügyi intézménynek az átszámítást a törvény hatálybalépését követő kilencven napon belül kell elvégeznie, a fogyasztóval pedig külön törvényben meghatározott módon kell elszámolnia.

A Kt. 3. §-ának hatását alapvetően meghatározzák a Kt-nek a vonatkozó igények elévülésével kapcsolatos 1. § (6) és (7) bekezdései, melyek a Kt. hatálya alá tartozó jogviszonyokra megváltoztatják az elévülés szabályait. A Kt. 1. § (6) és (7) bekezdései a következőképp rendelkeznek:

„(6) A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény elévüléssel kapcsolatos szabályait a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések tekintetében úgy kell értelmezni, hogy e követelések a kölcsönszerződés fennállása alatt nem évülnek el, azok elévülése a szerződés megszűnésével kezdődik.”

(7) A (6) bekezdés szerinti követelés elévülése e törvény hatálybalépésének napjától a 3. § (5) bekezdése és a 4. § (3) bekezdése szerinti külön törvényben meghatározott időpontig nyugszik.”

1.3 A PJE Határozat és a Kt. viszonya

A Kt. indokolása szerint a Kt. célja a PJE Határozatban rögzített elvek jogszabályi szintre emelése, a Kúria jogértelmezésének kodifikálása. Maga a PJE Határozat 3. pontja is utal a törvényi szabályozás szükségességére azzal, hogy a régi Ptk. vonatkozó diszpozitív szabályát addig rendeli alkalmazni, amíg kógens törvényi rendelkezés nem lép annak helyébe. A törvényalkotó ennek megfelelően szabadon választhatott volna más megoldást is a semmis szerződési kikötések pótlására, azonban a PJE Határozat átmeneti megoldását követve, az abban meghatározottak szerint a Magyar Nemzeti Bank által meghatározott hivatalos devizaárfolyam alkalmazásának előírását emelte törvényi szintre.

A Kt. tehát alapvetően a PJE Határozatban meghatározott elveket emelte jogszabályi szintre, új rendelkezésként kizárólag az átszámítás és elszámolás határidejére, valamint a Magyar Nemzeti Bank ellenőrzési hatáskörére vonatkozó szabályokat határozza meg, amelyek azonban szorosan összefüggenek a szerződési rendelkezések tisztességtelenségére vonatkozó, a PJE Határozatból következő rendelkezésekkel.

Az előzőekben kifejtettek alapján a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a tartalmilag egymásnak megfeleltethetőek, a jogsérelmet együttesen okozzák, egymással olyan szoros összefüggésben állnak, hogy az alkotmányjogi panasz eljárásban való együttes kezelésük nemcsak lehetséges, hanem szükséges is.

2. A jogsérellem

Az Alaptörvény jelen panasszal érintett rendelkezései:

„B) cikk

(1) Magyarország független demokratikus jogállam.”

„XIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

(2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.”

„XV. Cikk

(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

Jelen alkotmányjogi panasz alapvető jelentőségű alkotmányjogi kérdéseket érint és mint ilyen megfelel az Abtv. 29. § rendelkezéseinek. Az Abtv. 29. § szerint: „Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.” Az Alkotmánybíróság a 3062/2012 (VII.26.) AB Határozatában alapvető jelentőségűnek ismerte el a jogbiztonság sérelmét. A panasz alapvető jelentőségű alkotmányossági kérdést érint. Tekintettel arra, hogy az Indítványozó a jogállamiság követelményének – azon belül is a jogbiztonság - sérelmét és a tulajdonhoz való jog sérelmét kifogásolja.

A konkrét alapjogi sérelmek mellett Indítványozó a jogbiztonság sérelmére is hivatkozik mivel álláspontja szerint a visszamenőleges jogalkotás és a felkészülési idő hiánya miatt fennáll a lehetősége, hogy az Alkotmánybíróság ezt a kérdést is megvizsgálja.

A Kt. és a PJE Határozat támadott pontjai sértik a jogbiztonság alkotmányos elvét. Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a jogállamiság részét képező jogbiztonság absztrakt sérelme önmagában véve nem alapjogi sérelem, ezért az Alkotmánybíróság alapesetben az ilyen panaszokat nem vizsgálja. Azonban ezen gyakorlat alól maga az Alkotmánybíróság fogalmazott meg két olyan kivételes esetet, amikor konkrét alapjogi sérelem hiányában mégis vizsgálja a jogbiztonság általános értelemben vett sérelmére irányuló panaszokat, ez a két eset a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya [1140/D/2006. számú AB végzés, 3062/2012 (VII.26.) AB Határozat, 3033/2013 (II.12.) AB Határozat]. Indítványozó lent [ld. 4.1 és 4.2 pontok] kifejtett részletes indoklása szerint mindkét eset – visszamenőleges jogalkotás és felkészülési idő hiánya – fennáll a támadott Kt. és PJE Határozat tekintetében.

3. A panasz jogalapja, a törvényi feltételek teljesülése

Jelen alkotmányjogi panasz közvetlenül a Kt. 3. §-a, 1. § (6) és (7) bekezdései és a PJE Határozat 3. pontja ellen irányul. Jogalapja az Abtv. 26. § (2) bekezdése, 37. § (2) bekezdése, valamint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja.

Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja szerint:

*„Az Alkotmánybíróság
c) alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját;”*

Az Abtv. 26. § szerint:

„(1) Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán

*a) az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és
b) jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.*

(2) Az (1) bekezdéstől eltérően, az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen akkor is kezdeményezhető az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján, ha

*a) az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és
b) nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.”*

Az Abtv. 37. § (2) bekezdése szerint:

„Az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll eljárásban, bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban, alkotmányjogi panasz alapján, vagy nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata során felülvizsgálja a közjogi szervezetszabályozó eszközöknek, valamint az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.”

Az Abtv. 30. § (1) bekezdésében foglaltak szerint az alkotmányjogi panaszt a 26. § (2) bekezdés szerinti esetben az alaptörvény ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznolcvan napon belül lehet írásban benyújtani. Tekintettel arra, hogy a PJE Határozat közzétételére 2014. július 3-án került sor, a Bszi. 42. § (1) bekezdése alapján kötelező ereje ettől a naptól van. A Kt. alkotmányjogi panasszal támadott 3. §-a 2014. július 26-án lépett hatályba. Így az indítvány valamennyi támadott rendelkezés tekintetében – az Alkotmánybíróság ügyrendjének 28. § (1) és (2) bekezdésére is tekintettel – megfelel az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott benyújtási határidőre előírt követelménynek is.

Jelen alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 26. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseknek a lenti 2.1-2.2 pontokban kifejtettek szerint.

Az Abtv. 37. § (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel, illetve nemzetközi szerződéssel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A jogegységi határozat kizárólag a normák bírói jogértelmezésének eszköze, célja a jogértelmezés és ezen célján nem terjeszkedhet túl. Az Alkotmánybíróság korábbi határozatában rögzítette, hogy „a jogszabályoknak egységes értelmezését megadó jogegységi határozat hozatala mindaddig nem kerül ellentétbe a hatalommegosztás elvével, amíg nem valósít meg közvetlenül jogalkotást.” [42/2005. (XI. 14.) AB határozat] A PJE határozatban foglaltakkal a Kúria túlterjeszkedett a hatáskörén és tevékenysége ellentétbe került a hatalommegosztás alkotmányos elvével, tekintettel arra, hogy közvetlenül új, kötelező erejű normát alkotott visszamenőleges hatállyal, átvéve a jogalkotás funkcióját.

Tekintettel arra, hogy a Kt. és a PJE Határozat szorosan összefüggnek és együttesen okozzák az Indítványozó jogsérelmét, ahogy azt az 1.3 pont alatt kifejtettük, ezért Indítványozó az Abtv. 37. § (2) alapján a PJE Határozat 3 pontjának az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát is kezdeményezi tisztelt Alkotmánybíróságnál.

2.1 Indítványozó közvetlen érintettsége

a) Indítványozó közvetlen érintettsége a Kt. tekintetében

Jelen ügyben az Indítványozó deviza alapú hitel- és kölcsön nyújtásával foglalkozó pénzügyi intézmény, és mint ilyen, érintettsége személyes, közvetlen és tényleges [3012/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4] bekezdése].

Az érintettség személyes, mivel az Indítványozó által kötött fogyasztói kölcsönszerződésekben a támadott rendelkezéseket alkalmaznia kell az Indítványozónak, azok a konkrét jogviszonyait érintik. Ezzel az Indítványozó jogsérelmet szenved, mivel a jogalkotó visszamenőleges hatállyal olyan szabályozást alkotott, amely rá nézve hátrányos következményekkel jár.

Az Indítványozó érintettsége tényleges, mivel jogséremlme az alkotmányjogi panasz benyújtásakor is fennáll, hiszen a támadott rendelkezések alapján valamennyi, 2004. május 1. és a Kt. hatálybalépése napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésének árfolyamrésre vonatkozó rendelkezései semmiesek, jogkövetkezményként pedig átszámítási és elszámolási kötelezettsége áll fenn az Indítványozónak a semmissé nyilvánított szerződési kitételekre tekintettel. Az elszámolás részleteit a Kt. egy későbbi külön törvényre utalta, melyet időközben az Országgyűlés megalkotott, elfogadott és amely 2014. október 6-án a Magyar Közlönyben kihirdetésre került [2014. évi XL tv. a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről; továbbiakban: „**Elszámolási Törvény**”]. A pénzügyi intézmények elszámolási kötelezettsége körüli bizonytalanságot ezen Elszámolási Törvény sem szüntette meg teljes mértékben tekintettel arra, hogy azt a megoldást alkalmazta, hogy az elszámolás módszertanát nem magában a törvényben rendezi a jogalkotó, hanem felhatalmazza az MNB elnökét ezen tárgyban rendelet megalkotására, amelynek tartalma jelenleg még ismeretlen. Az elszámolás jogi háttérét tartalmazó MNB rendeleteket (42/2014 (XI.7.), 53/2014. (XII.10.), 54/2014 (XII.10.), 55/2014 (XII.10.) MNB rendeletek) csak 2014.11.07-én és 2014.12.10-én hirdették ki. Ennek következtében Indítványozó még mindig csak az őt a Kt. jelen panasszal támadott rendelkezései hatályosulása folytán közvetlenül ért kár felmérésének szakaszánál tart.

Az érintettség közvetlen, mivel a jogsérelem az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be. A közvetlen érintettség mind a Kt. 3. §-a, mind az 1. § (6) és (7) bekezdései tekintetében fennállnak, mivel mind az elévülés szabályai, mind a semmisség a Kt. hatályba lépésével automatikusan minden további eljárás nélkül érvényesülnek.

b) Indítványozó közvetlen érintettsége a PJE Határozat tekintetében

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: „**Bszi.**”) 42. § (1) bekezdése alapján a jogegységi határozat a bíróságokra kötelező. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint azonban a jogegységi határozat bizonyos esetekben eloldódik az értelmezett jogszabálytól, önálló jogszabályi tartalommal rendelkezik, a jogszabály tartalmát bővíti, joghézagot tölt ki. Ilyen esetekben a jogegységi határozat normaként viselkedik, ezért van szükség és lehetőség annak alkotmánybírósági kontrolljára is [42/2005. (XI. 14.) AB határozat].

A PJE Határozat a tartalma alapján a jogegységi határozatok ezen kategóriájába tartozik. Azzal, hogy a 3. pontja az árfolyamrést megállapító szerződési kikötéseket tisztességtelennek nyilvánítja, illetve megállapítja, hogy mely, a régi Ptk-nak megfelelő rendelkezések lépnek a helyébe, jogot alkot, amellyel az Indítványozónak jogsérelmet okoz, hiszen a szerződéseinek tartalmát közvetlenül, visszamenőleges hatállyal érinti.

A jogegységi határozat normatív jellegével kapcsolatos érvelést támasztja alá az is, hogy a fellevezető szövegrész szerint a jogegységi tanács a jogegységi határozatot a Bszi. 34. § (4) bekezdés b) pontja alapján, azaz a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében adta ki. Ez az jelenti, hogy nem pusztán *jogértelmezésre irányuló* jogegységi határozatról van szó, hanem valóban *jogalkotó* aktusról.

Végül az Abtv. 37. § (2) bekezdése szerint a jogegységi határozat Alaptörvénnyel való összhangja korlátozás nélkül valamennyi alkotmányjogi panasz eljárásban felülvizsgálható, azaz az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti eljárásban is. Ily módon az Abtv. tételes jogi szabályai kifejezetten is elismerik, hogy a panaszos jogsérelmét jogegységi határozat közvetlenül, bírói döntés nélkül is okozhatja.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata is azt mutatja, hogy a jogegységi határozat az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal támadható. Az Alkotmánybíróság idáig még nem döntött jogegységi határozat ellen az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján benyújtott alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról, azonban például a befogadást elutasító 3023/2012. (VI. 21.) AB végzésében olyan indokolást használt, mely jelzi, hogy jogegységi határozatoknál nem állítható általában a közvetlen érintettség hiánya. A végzés [8] bekezdésében ugyanis kifejezetten a konkrét esetre vonatkoztatva mondja ki az érintettség hiányát, ezzel kifejezésre juttatva, hogy egyedileg mérlegelte a közvetlen érintettség fennálltát. Eszerint tehát a jogegységi határozat általában az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján benyújtott alkotmányjogi panasz tárgya lehet, és egy ilyen panasz esetén egyedileg kell a közvetlen érintettségéről döntenie az Alkotmánybíróságnak, mint ahogy egyébként más normák esetén is.

Nemcsak a Kt., hanem a PJE Határozat tekintetében is igaz, hogy a PJE Határozat Indítványozónak közvetlenül, bírói döntés nélkül jogsérelmet okoz.

A PJE Határozatban a Kúria tulajdonképpen azt mondta ki miként döntenők el az adott szerződéses viszonyból keletkező viták, ami egyenértékűnek tekinthető azzal mintha jogszabály mondta volna ki, hogy az adott szerződéses jogviszonyt hogyan alakíthatják a szerződő felek. Azaz a feleknek számolniuk kell azzal, hogy semmis kikötésre jogot nem alapíthatnak. Jogkövető magatartás esetén a PJE Határozat rendelkezése közvetlenül hatályosul, ellenkező esetben a semmissé nyilvánított árfolyamrés alkalmazásának érdemi következményei lennének (visszafizetési kötelezettség).

3. Jogorvoslat hiánya

Megfelel az alkotmányjogi panasz annak a követelménynek is, hogy nem állt jogorvoslati lehetőség az Indítványozó rendelkezésére. Mind a PJE Határozat, mind a Kt. ugyanis kógens, kivételt nem engedő szabályként állapítja meg, hogy a vonatkozó szerződési kitételek tisztességtelenek, illetve helyükbe más rendelkezések lépnek, így az Indítványozónak nincs lehetősége jogorvoslati út igénybevételére.

A régi Ptk. 234. § (1) bekezdése alapján a semmis szerződés érvénytelenségére - ha törvény kivételt nem tesz - bárki határidő nélkül hivatkozhat, a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség, mely szabályt az új Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: „**új Ptk.**”) is fenntartott [6:88. § (1) bekezdés]. Azaz a semmisség joghatása a szerződés megkötésének időpontjára visszahatóan beáll.

Ugyanakkor nincs a PJE Határozat ellen valódi jogorvoslat. Nem tekinthető tényleges jogorvoslati lehetőségnek, hogy a pénzügyi intézmény a PJE Határozatban foglaltakkal ellentétes magatartást tanúsítva árfolyamrés alkalmazásával úgymond magára vonja az adós perindítását vagy maga indítson pert, ha az adós nem az általa megkívánt módon az árfolyamrés alkalmazását elfogadva teljesít. Az ilyen perek csak abban a kivételes esetben tudnák az Indítványozót ért sérelmet orvosolni, ha az eljáró bíró az eljárás felfüggesztésével az Alkotmánybírósághoz fordulna a PJE Határozat alaptörvény ellenessége miatt, azonban ez a pénzügyi intézmény által csak kérhető, de számára egyáltalán nem garantált lehetőség ezekben a perekben.

4. A PJE Határozat és a Kt. alaptörvény-ellenes

4.1 Érvelésünk alapjai

Álláspontunk szerint a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a ellentétes a jogállamiság követelményével, és ezért sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.

a) az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata

Érveinket az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatára alapítottuk, melyek álláspontunk szerint az Alkotmánybíróság 13/2013. (VI. 17.) AB határozata alapján a jelen ügy elbírálásánál is irányadóak.

Az Alaptörvény 2013. április 1-jétől hatályos szövege a záró és vegyes rendelkezések 5. pontja alatt a következőképpen rendelkezik: „Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírói határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.” Az Alkotmánybíróság ezt a rendelkezést a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban értelmezte. E határozat szerint az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indoklásába történő beillesztése. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja [Indokolás [31]-[34] bekezdés].

A jogállamiság elvének korábban kialakult értelmezése egyértelműen irányadó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése tekintetében is az alábbi indokok alapján. Egyrészt az Alkotmány 2. § (1) bekezdése és az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése normaszövege teljesen egyező. Másrészt az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatályba lépését követően már kiterjedten alkalmazta a jogállamiság elvével kapcsolatos korábbi gyakorlatát, ezzel nyilvánvalóvá téve, hogy az Alaptörvény kontextusában a jogállamiság elve, ezen belül is a jogbiztonságból eredő követelmények a korábbi Alkotmány gyakorlatával összhangban értelmezendők. [Ld. 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat [86] és köv. bekezdések]

b) Visszaható hatály

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint: „*Magyarország független, demokratikus jogállam.*” A jogállamiság elengedhetetlen összetevője a jogbiztonság, melynek fennállása nélkül nem lehet jogállamról beszélni.

A jogbiztonság – az Alkotmánybíróság 11/1992 (III.5.) AB Határozatában és 16/2014 (V.22.) AB Határozatában részletesen kifejtett értelmezés szerint – a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek. A kiszámíthatóság és előreláthatóság elvéből következően a jogalkotót minden jogviszonnyal kapcsolatban kötik a visszaható hatályú törvényhozás korlátai. Szintén a jogbiztonság elve követeli meg, hogy a jogalkotás során meglegyen a lehetőség arra, hogy a jogalanyok magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely jogszerű magatartást visszamenőleges érvénnyel

ne minősítsenek jogellenesnek. Ezen követelmény figyelmen kívül hagyása sérti a jogállamiság követelményét.

A jogbiztonság megköveteli többek között a szerzett jogok védelmét, a teljesedésbe ment, vagy egyébként véglegesen lezárt jogviszonyok érintetlenül hagyását, illetve a múltban keletkezett, tartós jogviszonyok megváltoztathatóságának alkotmányos szabályokkal való korlátozását. A 11/1992 (II.5.) AB Határozat szerint a jogbiztonság elvéből következik, hogy lezárt jogviszonyokat sem jogszabállyal, sem jogszabály hatályon kívül helyezésével – származzék ez akár jogalkotótól, akár az Alkotmánybíróságtól – nem lehet alkotmányosan megváltoztatni. Kivétel ez alól csak akkor engedhető meg, ha azt a jogbiztonsággal konkuráló más alkotmányos elv elkerülhetetlenné teszi, és ezzel nem okoz céljához képest aránytalan sérelmet.

A jogirodalom alapján különbséget kell tenni a valódi visszaható hatály és a nem valódi visszaható hatály között.¹ Az előbbi esetén a jogszabály hatályba lépése vagy alkalmazhatósága a múltban elhelyezkedő tényállásokra vonatkozik, az utóbbi esetében a jövőre nézve történik a hatályba lépés vagy alkalmazás, de az a múltban létrejött jogviszonyokat, jogosultságokat érint. Amíg a valódi visszaható hatály kivétel nélkül alaptörvény-ellenes, a nem valódi visszaható hatály megengedett lehet, de csak akkor, ha a jogalkotó tiszteletben tartja annak Alaptörvényből eredő korlátait.

i) Valódi visszaható hatály

A visszaható hatály tilalma főszabály szerint azt jelenti, hogy a jogszabály a keletkezése (kihirdetése) előtti eseményekhez kapcsol jogkövetkezményeket. Az Alkotmánybíróság korábbi jogalkotási törvényt követő megfogalmazása szerint „*a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé*” [28/1993. (IV. 30.) AB határozat]. Ennek a követelménynek azonos tartalmú, de pontosabb megfogalmazását ma a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX törvény (továbbiakban: „**Jat.**”) 2. § (2) bekezdése tartalmazza, a következők szerint: „*jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.*”

Ha egy jogszabály ezen követelménynek nem felel meg, akkor automatikusan és további mérlegelés nélkül ellentétes a jogállamiság elvével. Ilyen esetben az alaptörvény-ellenesség megállapítása nem igényel további mérlegelést: ha a jogszabály a hatályba lépését megelőző időre hátrányosan változtatja meg egy magánjogi jogalany jogi helyzetét, az a jogállamiság sérelmét jelenti, minden további mérlegelés nélkül. Ennek megfelelően állapította meg az Alkotmánybíróság a 7/2005. (III. 31.) AB határozatában egy olyan jogszabályi rendelkezés alkotmányellenességét, mely polgári jogviszonyok szabályait a múltira visszamenőleg, a felek jogait és kötelezettségeit átalakítva változtatta volna meg.

ii) Nem valódi visszaható hatály

Valamely jogszabály azonban nem csupán akkor minősülhet a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI. 17.) AB határozat; 365/B/1998. AB határozat].

Alaptörvény-ellenesség ilyen esetben akkor állapítható meg, ha a jogszabály szerzett jogot sért vagy ellentétes a jogállamiságból eredő bizalomvédelem elvével.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a nem valódi visszaható hatály vagy azonnali hatály legfőbb korlátjaként a szerzett jogok védelme azonosítható.

¹ Győrfi Tamás-Jakab András 2. § [Alkotmányos alapelvek; ellenállási jog] in: Jakab András (szerk.) Az Alkotmány kommentárja (2009) 156-159. msz.

Szerzett jogként ismer el bizonyos szociális jogokat – ide tartoznak a nyugdíjjogosultságok [11/1991. (III. 29.) AB határozat; 42/1997. (VII. 1.) AB határozat; 37/2007. (VI. 12.) AB határozat], a terhességi gyermekágyi segély és a családi pótlék [43/1995. (VI. 30.) AB határozat], a nemzeti jelképek használatára vonatkozó, hosszú ideje fennálló jogosítvány [535/B/1996. AB határozat], bizonyos fogyasztói árkiegészítések [1177/B/1997. AB határozat], rövid távú adókedvezmények [16/1996. (V. 3.) AB határozat], és a villamos-energia kötelező átvételére vonatkozó egyedi hatósági határozaton alapuló jog [3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [136] bekezdése]. Közös ezekben a tényállásokban, hogy az érintetteknek az anyagi jogi jogosultságot biztosító releváns jogszabály állandóságába vetett bizakodását a jogszabály által motivált, vagyoni hatású vagy egzisztenciális jellegű döntése támasztotta alá, és ez a bizakodás alapozta meg a jogszabály alapján létrejött anyagi jogi jogosultság alkotmányos védelmét.

A szerzett jogok védelme a jogállamban főszabályként érvényesül, de nem abszolút érvényű, kivételt nem tűrő szabály. A kivételek elbírálása esetenként lehetséges. Azt, hogy a kivételes beavatkozás feltételei fennállnak-e, végső fórumként az Alkotmánybíróságnak kell eldöntenie [32/1991. (VI. 6.) AB határozat].

A villamos-energia kötelező átvételével kapcsolatos, az Alaptörvény hatálya alatt született 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat – a 16/1996. (V. 6.) AB határozatot idézve – különösen egyértelművé tette, hogy a szerzett jogok védelmével kapcsolatban az érintett, szerzett jogként védett jogosítványok időtartama döntő jelentőségű. A határozat szerint:

„Az Alkotmánybíróság egyidejűleg rámutatott arra, hogy a szerzett jogok védelme nem változtathatatlan (abszolút) érvényű, ám a kivételek – a kivételes jogalkotói beavatkozások – alkotmányosságának elbírálása csak esetről esetre lehetséges. A szerzett jogok védelme szempontjából nem közömbös a szerzett jogok tárgyát képező jogalkotói ígéret érvényesülésének időtartama. A rövid időre szóló ígéretek fokozott védelmet élveznek, azok idő előtti, lejárat előtti megszüntetése szerzett jogokat sért, ezért általában alkotmányellenes. Hosszú távú ígéretek esetében azonban adott esetben a gazdasági helyzet változása megalapozott és alkotmányosként elfogadható indoka lehet az állam, a jogalkotó által végrehajtott – a szerzett jogokat érintő – változtatásoknak (ABH 1996, 61, 64.)” [3062/2012. (VII. 26.) AB, [115] bekezdés]

Ugyanez a határozat azt is világossá teszi, hogy még a hosszú távú jogviszonyok megváltoztatása is alkotmányosan korlátozott, és nyomós indokot követel az állam részéről. A határozat a hosszú távú adókedvezmények kapcsán ugyanis – szintén a korábbi gyakorlatra utalva – az alábbi állapotította meg:

„Ezzel összhangban a módosítás indokaként fogadta el az Alkotmánybíróság, hogy a határozott időre, több évre, abból a célból megállapított adókedvezményeket, hogy a gazdasági élet szereplői számára hosszú távra, eleve előre meghatározott időtartamra szóló garanciákat nyújtson az állam, akkor lehet csökkenteni vagy megvonni, ha a kedvezmények megadásakori helyzet megváltozása az állam számára aránytalanul terhessé teszi a kedvezmények változatlan fenntartását (24/B/2007. AB határozat, ABH 2008, 2627, 2640.)” [3062/2012. (VII. 26.) AB, [118] bekezdés]

A 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat végül azt is egyértelművé teszi, hogy a szerzett jognak minősülő hosszú távú jogosítványok korlátozása általában a *clausula rebus sic stantibus* alkotmányjogban is irányadó elvével összhangban történhet. A határozat szerint:

„A szerződéses bíróság általi módosításának feltételei, hogy a felek tartós jogviszonyában, a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán, a szerződés valamelyik fél lényeges, jogos érdekét sértse (Ptk. 241. §).” [3062/2012. (VII. 26.) AB, [123] bekezdés]

A szerzett jogokra vonatkozó gyakorlaton kívül az Alkotmánybíróság közvetlenül a jogbiztonság elve alapján is vizsgálja a múltban keletkezett szerződéses

jogosítványok jövőre nézve, jogszabállyal történő megváltoztatását, itt is a *clausula rebus sic stantibus* elvét alkalmazva.

Az Alkotmánybíróság a 8/2014. (III.20.) AB Határozatban („**8/2014. AB határozat**”) kifejtette, hogy kivételes esetben az állam már megkötött szerződések tartalmát is meghatározhatja. Erre különösen a hosszú távra kötött szerződések esetén kerülhet sor, e hosszú távú magánjogi jogviszonyok esetén ugyanis fennáll annak a veszélye, hogy a szerződéskötéskor előre nem látott olyan gazdasági és társadalmi változások zajlanak le, amelyek lényegesen megváltoztathatják a szerződő felek helyzetét, a jogok és kötelezettségek arányát, és valamelyikük számára rendkívül terhessé vagy egyenesen lehetetlenné tehetik a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartását, illetőleg a szerződés teljesítését. Ezekben a rendkívüli változást előidéző esetekben a törvények lehetővé teszik, hogy az egyes egyedi jogviszonyokba a bíróság beavatkozzék és módosítsa, a megváltozott körülményekhez igazítsa a tartós, hosszú lejáratú szerződések eredeti tartalmát. Ha a társadalmi méretű változások a szerződések nagy tömegét érintik, indokolt - és alkotmányosan nem kifogásolható -, hogy a jogviszonyok megváltoztatására, módosítására a törvényhozás dolgozzon ki általános megoldást.

Az állam azonban jogszabállyal a fennálló szerződések tartalmát általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén módosíthatja, változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződésmódosítás megköveteli. Vagyis a tartós jogviszonyok jogszabállyal történő alakítására a *clausula rebus sic stantibus* tételének alkalmazásával kerülhet sor. Eszerint a jogalkotó - akár csak a bíróság - akkor jogosult a fennálló és tartós szerződési jogviszonyokat módosítani, ha a szerződéskötést követően beállott valamely körülmény folytán a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartása valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti, a körülményváltozás nem volt ésszerűen előrelátható, továbbá, ha az túlmegy a normális változás kockázatán. A jogszabályi beavatkozásnak pedig további feltétele, hogy a lényeges körülményváltozás társadalmi méretű legyen, vagyis a szerződések nagy tömegét érintse. A törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett.

A törvényhozó feladata meghatározni és egyúttal felelőssége eldönteni, hogy melyek azok a területek, amelyeken a beavatkozás már jogalkotási követelmény. Azt pedig, hogy a beavatkozás feltételei alkotmányosan fennállnak-e, köteles bizonyítani. Vita esetén viszont az Alkotmánybíróság jogosult a beavatkozás alkotmányosságát eldönteni, ugyanúgy, ahogy a konkrét, egyes szerződésekben a régi Ptk. 241. §-a alapján esetenként a bíróság jár el és a feltételek fennállása esetén módosítja a szerződések tartalmát.

A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a 8/2014. (III. 20.) AB határozat a múltban létrejött szerződések jövőre vonatkozó módosításával kapcsolatban foglal állást. Ebben az értelemben a 8/2014. (III. 20) AB határozat az alkotmányjogi szakirodalomban azonnali hatálynak is nevezett nem valódi visszaható hatályú jogalkotásról döntött, nem pedig valódi visszaható hatályról, amikor a jogalkotó a múltban felmerült tényállásokhoz kedvezőtlenebb jogkövetkezményeket fűz, mint amelyek a tényállás bekövetkezte időpontjában irányadók voltak.

Szintén kiemelnénk, hogy a 8/2014 AB Határozatban hivatkozott bírósági úton való szerződésmódosítás a kialakult gyakorlat alapján, kizárólag a jövőre nézve, a szerződés bíróság általi módosítása iránt előterjesztett kereseti kérelem benyújtásának időpontjától teszi lehetővé a szerződés bíróság általi módosítását, mely gyakorlat időközben a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: „új Ptk.”) 6:192. §-ban kodifikálásra került:

„[Bírósági szerződésmódosítás]

(1) Bármelyik fél a szerződés bírósági módosítását kérheti, ha a felek közötti tartós jogviszonyban a szerződés megkötését követően előállott

körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése lényeges jogi érdekét sértené, és

a) a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható;

b) a körülmények megváltozását nem ő idézte elő; és

c) a körülmények változása nem tartozik rendes üzleti kockázata körébe.

(2) A bíróság a szerződést az általa meghatározott időponttól, legkorábban a szerződésmódosításra irányuló igény bíróság előtti érvényesítésének időpontjától kezdődően úgy módosíthatja, hogy a körülmények megváltozása miatt egyik fél lényeges jogi érdeke se sérüljön."

c) Felkészülési idő hiánya

A jogbiztonság a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek. Kiemelnénk ezen kritériumok közül a kiszámíthatóság kritériumát, amelyhez szorosan kapcsolódik a megfelelő felkészülési idő, azaz annak biztosítása, hogy a norma címzettjei a magatartásukat a jogszabály rendelkezéseire igazíthassák, felkészüljenek annak alkalmazására. A megfelelő felkészülési idő biztosítását a valódi visszaható hatályú jogalkotás azzal, hogy múltbeli magatartásokat szabályoz eleve kizárja. Míg a hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazandó nem valódi visszamenőleges hatályú jogalkotás esetében szintén sérül a kiszámíthatóság és ezáltal a jogbiztonság követelménye. [28/1992 (IV.30.) AB Határozat és 51/2010 (IV.28.) AB Határozat, 57/1994 (XI.17.) AB Határozat]

4.2 A PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a sérti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát, ezért ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével

A PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a is sérti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát. A támadott rendelkezések mind a múltra, mind pedig a jövőre nézve hátrányosan változtatják meg az indítványozó szerződéses jogosítványait.

a) Valódi visszaható hatály sérelme

A valódi visszaható hatály, azaz a múltra nézve azáltal következik be az indítványozó terhére történő visszamenőleges hatályú jogalkotás, hogy a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a által tisztességtelenségnek minősített szerződéses kikötések a létrejöttükre visszamenőleg semmisnek minősülnek. Ezzel a jogalkotó a múltra nézve jelentősen megváltoztatja a felek között létrejött jogviszonyt, méghozzá a pénzügyi szolgáltató terhére. A PJE Határozat és a Kt. előtt ugyanis a magyar jogban nem minősültek tisztességtelenségnek az ilyen kikötések. A PJE Határozat által is idézett 6/2013. számú PJE Határozat pusztán a következőt állapította meg: „A Ptk. meghatározza azt is, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérése esetén hogyan kell kiszámítani, a teljesítéskor mennyit kell az adósnak fizetnie ahhoz, hogy a kirótt tartozását teljesítse. A Ptk. 231. § (2) bekezdése szerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Ez az átszámítás nem jelent pénzváltást, csupán a folyósított összegnek, illetve a törlesztett összegeknek a teljesítéskori árfolyam alapján történő kiszámítását.” Ebből a megállapításból nem következik, hogy az árfolyamrés ne állna összefüggésben a pénzügyi szolgáltató által végrehajtott pénzváltással, még kevésbé következik belőle az, hogy az árfolyamrés tisztességtelen lenne.

Az árfolyamrés tisztességtelenségét az Európai Bíróság sem mondta ki a C-26/13. sz. Kásler ügyben. Az Európai Bíróság ugyanis pusztán azt állapította meg, hogy az árfolyamrés előíró, egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel tisztességtelensége vizsgálható, de azt nem, hogy egy ilyen feltétel eleve tisztességtelen lenne. Az Európai bíróság megfogalmazása szerint: „az ilyen feltétel, mivel azon pénzbeli kötelezettséget rója a fogyasztóra, hogy a kölcsön törlesztése során fizesse meg a külföldi pénznem eladási árfolyama és vételi árfolyama közötti különbözetből eredő összegeket, nem tekinthető úgy, hogy olyan „díjazást” tartalmaz, amelynek a hitelező által nyújtott

*szolgáltatásnak ellenszolgáltatásként való megfelelése a tisztességtelen jelleg tekintetében nem értékelhető a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.*²

Amikor tehát a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a kimondja az árfolyamrés tisztességtelenségét, semmisségét, akkor olyan szabályt alkot, mely idáig a magyar jogrendben nem létezett. Ráadásul ez a megállapítás teljességgel figyelmen kívül hagyja az árfolyamrés alkalmazásának nyilvánvaló és a fogyasztók számára is átlátható, a devizaalapú hitel alapvető működési módjából eredő indokát, amely a következő. A deviza alapú hitelszerződéseknél a hitel fedezetét a pénzügyi szolgáltató egy devizában bonyolított ügylettel teremti meg, saját maga tehát devizát vált át azért, hogy a fogyasztónak forintban hitelt nyújthasson, és a fogyasztó forintban teljesített törlesztését pedig devizára váltja azért, hogy a háttérügyletből eredő tartozását devizában ki tudja egyenlíteni. Ebből következik az eltérő árfolyamok használata, hiszen a hitel folyósításakor a pénzügyi szolgáltató devizát ad el (tehát eladási árfolyam kerül alkalmazásra), a törlesztéskor pedig devizát vásárol (tehát vételi árfolyam kerül alkalmazásra). Ezen az sem változtat, hogy a devizaalapú hitel és a háttérügylet nem szorosan kapcsolódik össze, egy háttérügylet több hitelszerződés fedezetét is nyújthatja, a háttérügylet törlesztése lehet más ütemezésű, mint a devizaalapú hitelszerződésé, és az átváltás sem szükségszerűen a törlesztéssel azonos időpontban történik. A lényeg az, hogy a pénzügyi szolgáltató a devizaalapú hiteleknel szükségszerűen devizát ad el és devizát vásárol, és ennek során terheli az árfolyamkülönbözet.

Emellett az Európai Bíróság ítéletéből következőleg semmiképp sem állapítható meg általános jelleggel az árfolyamkülönbözet tisztességtelensége. A C-26/13. számú Kásler ügyben hozott ítélet szerint azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy *„a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.*”³ Ebből az következik, hogy minden egyes, árfolyamrésre vonatkozó klauzula esetében vizsgálni kell az Európai Bíróság által megfogalmazott kritériumokat, és nem állapítható meg általános jelleggel ezen klauzulák tisztességtelensége. Ezt maga az Európai Bíróság is kimondja az ítélet 74. pontjában: *„Ami a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának a III/2. kikötésben meghatározotthoz hasonló sajátosságait illeti, a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megállapítania, hogy a releváns ténybeli elemek összességére tekintettel, mint a hitelező által a kölcsönszerződés megkötése során közzétett reklám és tájékoztatás, az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó nem csak felismerni képes a külföldi pénznem eladási és vételi árfolyama között a pénzpiacon általánosságban megfigyelt különbség fennállását, hanem képes e értékelni is a végső soron általa megfizetendő törlesztőrészeket kiszámítására alkalmazott eladási árfolyam alkalmazásának rá nézve – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is, és ennél fogva az általa felvett kölcsön teljes költségét.”*

Ahogy azt a Kúria többször (például a 6/2013. számú PJE Határozatban) megállapította, a magyar Ptk. tisztességtelenségre vonatkozó szabályai uniós jogot ültetnek át, és az uniós joggal összhangban értelmezendők. A fent idézett uniós jogra tekintettel értelmezett Ptk. szabályokból pedig az következik, hogy az árfolyamrés semmiképp sem tekinthető általában és minden további nélkül tisztességtelenségnek, a tisztességtelenség az ügyfél által megkapott konkrét tájékoztatás fényében, egyedileg állapítható csak meg.

Ehhez képest a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a kivételt nem ismerő módon, általában mondják ki az árfolyamrés tisztességtelenségét. Ezzel nem a fennálló jogot értelmezik – hiszen a fennálló jog a fentiek szerint csak az egyedi körülmények vizsgálata alapján, egyedi esetben teszi lehetővé a tisztességtelenség kimondását – hanem jogot alkot, méghozzá visszamenőleges hatállyal.

² C-26/13 Kásler Árpád és Káslerné Rábai Hajnalka c. OTP Jelzálogbank Zrt., EBHT 2014 I-0000, 59. pont

³ C-26/13 Kásler Árpád és Káslerné Rábai Hajnalka c. OTP Jelzálogbank Zrt., EBHT 2014 I-0000, 73. pont

Szintén a valódi visszamenőleges hatályú jogalkotást valósítja meg a PJE Határozat és a Kt. az alábbi szempontok alapján:

- A Kt. legitimációs alapjául szolgáló PJE Határozat 3. pontja olyan új előírásnak, normának tekinthető, amelynek az Indítványozó a szerződések megkötésekor hatályos jogszabályi előírások alapján, azokat maradéktalanul betartva sem felelhetett meg, mivel tartalmát a szerződéskötések időpontjában nem ismerhette. A felek a szerződések megkötésekor csak a jogszabályokban rögzített feltételeket tekinthették irányadónak a jogviszonyra. A Kúria a PJE Határozat 3. pontjával olyan utólag megfogalmazott és voltaképpen visszamenőleges hatállyal irányadó, a szerződésre vonatkozó új előírást fogalmazott meg, amelyet a szerződéskötéskor hatályos jogszabály kifejezetten nem tartalmazott és abból nem is volt levezethető. A Kúria a PJE Határozat 3. pontjában foglaltakkal túlterjeszkedett a jogértelmezésen és új normát alkotott, melynek megfelelőségét utólag kell vizsgálni.
- A Kt. időbeli hatálya 2014. május 1-től a Kt. Hatályba lépéséig terjedő időtartamra terjed ki. Ennek következtében a Kt. 3. § a 2004. május 1. és 2006. március 1. közötti időszakban kötött fogyasztói kölcsönszerződések tekintetében is a semmisséget mondja ki, mint jogkövetkezmenyt a PJE Határozat 3. pontjában tisztességtelennek deklarált szerződéses kikötésre. Ugyanakkor ezen 2004. május 1. és 2006. március 1. közötti időszakban az akkor hatályos régi Ptk. 209. § (1) bekezdése szerint: *„Ha az általános szerződési feltétel tisztességtelen, a kikötést a sérelmet szenvedő fél megtámadhatja.”* Azaz a tisztességtelenség jogkövetkezmenye a megtámadhatóság és nem az annál szigorúbb semmisség volt ebben az időszakban. Ennek alapján megállapítható, hogy a Kt. 3. § e tekintetben visszamenőlegesen szigorúbb szabályt alkotott valódi visszaható hatályú jogalkotást valósítva meg ezáltal.
- PJE Határozat és a Kt. előtt nem minősültek szükségszerűen tisztességtelennek az ilyen szerződéses kikötések. A régi Ptk. 209. § számos körülmény – felek kötelezettségeinek indokolatlan és egyoldalú meghatározása, jóhiszeműség követelményének megsértése, a szerződéskötéskor fennálló körülmények, a kikötött szolgáltatás természete, az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolata - figyelembe vételét írta elő a tisztességtelenség megállapításához. Ehhez képest a Kt. alapján csak az vizsgálendő, hogy a szerződés deviza alapú legyen, tartalmazzon olyan kikötést, amely a folyósításra vételi, a törlesztésre eladási árfolyamot rendel alkalmazni. Tehát a régi Ptk-hoz viszonyítva a tisztességtelenség megállapításakor lényegesen szűkebb körű a figyelembe vehető feltételek köre és a pénzügyi intézmények számára szigorúbbak is ezen feltételek. Azaz a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. § a korábbi jogszabályi környezettől eltérve visszamenőleges hatállyal hátrányosabb szabályozást alkotott. Ráadásul a Kt. 3. §-beli szabályozás a PJE Határozat 3. pontja belső szabályhoz képest is szigorúbb, mivel a PJE Határozat 3. pontjában használt megfogalmazás szerint amennyiben a szerződéses kikötések mögött van szolgáltatás, illetve ha alkalmazásának gazdasági indoka világos, érthető és átlátható – értve ezalatt a PJE Határozat indoklása szerint azt hogy a fogyasztó tisztán látja az őt terhelő fizetési kötelezettséget és annak hozzávetőleges mértékével számolni tud -, akkor ezen szerződéses kikötések nem tisztességtelenek. Ehhez képest a Kt. 3. § kevesebb körülmény figyelembe vételét és értékelését igényli a szerződéses kikötés tisztességtelenségének megállapításakor.

Miután tehát a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a a múltra nézve hátrányosan változtatja meg az indítványozó szerződéses jogosítványait, azaz valódi visszaható hatállyal rendelkezik a fent ismertetett alkotmánybírósági gyakorlat értelmében ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével.

b) *Nem valódi visszaható hatály sérelme*

Ugyanígy nem felel meg az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő követelményeknek a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a annyiban, amennyiben a jövőre nézve változtat meg szerződéses jogosítványokat, azaz nem valódi visszaható hatállyal rendelkezik.

Maga a Magyar Állam hivatkozott az Indítványozó által a Kt. alapján indított perben alperesi beadványában⁴ a Kt. 1. § (7) bekezdésével kapcsolatban arra, hogy az megfelel az alábbi követelményeknek: „*a meg le nem zárt jogviszonyok esetében a törvényhozó módosíthatja a meglevő szerződések tartalmát, ha a szerződéskötést követően beállott valamely körülmény folytán a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartása valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti, a körülményváltozás nem volt ésszerűen előrelátható, továbbá, ha az túlmegegy a normális változás kockázatán. Ez jelent meg, összhangban a korábbi alkotmánybírói határozatokkal, a 8/2014. (III. 20.) AB határozatban is.*”

Ebből arra következtethetünk, hogy maga a jogalkotó a Kt-t a 8/2014 (III.20.) AB határozat szerinti szerződésekbe való beavatkozásnak, azaz nem valódi visszaható hatályú jogalkotásnak tekinti, ugyanakkor Indítványozó lent kifejtett álláspontja szerint a nem valódi visszaható hatályú jogalkotás feltételeit sem a Kt., sem a PJE Határozat nem teljesíti ezáltal alaptörvény ellenes.

Egyrészt a jogszabállyal történő szerződésmódosításra csak fennálló és tartós jogviszonyok esetén kerülhet sor. A Kt. 1. § (1) bekezdése azonban a törvény hatálya alá tartozónak rendeli valamennyi, 2004. május 1. napja és a Kt. hatálybalépése között kötött fogyasztói kölcsönszerződést. A jogalkotó tehát nem alkotott differenciált szabályozást a különböző fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozóan, annak ellenére, hogy azok jellegüket tekintve különbözőek lehetnek. A szerződéses szabadságba való beavatkozás szempontjából különösen a futamidőnek és a szerződés megkötése időpontjának lehet jelentősége: a rövidebb futamidejű szerződések nem feltétlenül bizonyulnak tartós szerződési jogviszonyoknak, a törvény hatálybalépéséhez közeli időpontban (akár a megelőző napon) kötött szerződések esetén pedig nehezen lehet a körülmények lényeges megváltozásával érvelni.

Másrészt a 8/2014. (III. 20.) AB határozatban összefoglalt teszt alapján sem minősülhet alkotmányosnak a Kt. 3. §-a. A már idézett teszt szerint „*a jogalkotó – akárcsak a bíróság – akkor jogosult a fennálló és tartós szerződési jogviszonyokat módosítani, ha a szerződéskötést követően beállott valamely körülmény folytán a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartása valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti, a körülményváltozás nem volt ésszerűen előrelátható, továbbá, ha az túlmegegy a normális változás kockázatán. A jogszabályi beavatkozásnak pedig további feltétele, hogy a lényeges körülményváltozás társadalmi méretű legyen, vagyis a szerződések nagy tömegét érintse.*”⁵

A jelen esetben, az árfolyamrész - azaz a folyósításkor alkalmazott vételi és a törlesztéskor alkalmazott eladási árfolyam közötti különbség - kapcsán nem mutatható ki olyan, a szerződéskötést követően beállott, ésszerűen előre nem látható, a normális változás kockázatán túlmenő olyan körülményváltozás, amely szerződéses jogosítványok jogszabályi megváltoztatását indokolná. Az alkotmánybírói gyakorlat szerint a törvényhozó feladata meghatározni és egyúttal felelőssége eldönteni, hogy melyek azok a területek, amelyeken a beavatkozás már jogalkotási követelmény, azt pedig, hogy a beavatkozás feltételei alkotmányosan fennállnak-e, köteles bizonyítani. Sem a PJE Határozat 3. pontja, sem a Kt. 3. §-a, illetve ezek indokolása nem tartalmaz olyan érveket, ami ennek a bizonyítási kötelezettségnek megfelelne. A PJE Határozat 3. pontjának indoklásában nem található olyan érv, amely szerint a szerződések tartalmának megváltoztatására a körülmények lényeges megváltozása miatt kerülne sor. A Kt. indokolása pedig csak általánosságban utal arra, hogy a 2008 után kibontakozó nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság hatására ezeknél a szerződéseknél a szerződéskötéskor fennálló körülmények utóbb bekövetkezett megváltozása az adósok tömegeinek lényeges jogos érdekét sértette.

Ráadásul a jogalkotó már reagált a pénzügyi válság nyomán kialakult helyzetre a végtörlesztés szabályozásával és az árfolyamgát alkalmazásával. Az Alkotmánybírói Határozat a 3048/2013. (II. 28.) AB határozatában azért fogadta el alkotmányosnak a végtörlesztés szabályozását, mert megítélése szerint „*[a]z állam a körülményeknek az ésszerűen előre nem látható és a normális változás kockázatán túlmenő alakulása, az általa csak korlátozottan befolyásolható forint árfolyam gyengülése és ehhez kapcsolódóan a devizahitelek jelentős számának nehéz helyzetbe kerülése, valamint az ország általános deviza-eladósodottsága miatt kényszerült gyors beavatkozásra egyes intézkedésekkel – köztük a végtörlesztési törvénnyel – az adósok érdekében, az országot fenyegető jelentős anyagi és szociális károk elkerülése céljából.*”

⁴ Indítványozó, mint felperes általa Magyar Állam mint alperes ellen a Fővárosi Törvényszék előtt, 36.G.43.409/2014 számon indított perben a 2014. augusztus 27-i Magyar Állam alperesi ellenkérelem általános és részletes indoklása 10.2.2 pontja

⁵ 8/2014 . (III. 20.) AB határozat, a határozat [90] bekezdése.

[3048/2013. (II. 28.) AB határozat [35] pont] A végtörlesztés szabályozása óta ilyen események nem történtek. A forint árfolyama viszonylagosan állandó, új fenyegető károk nem mutatkoznak, és ilyenre a jogalkotó sem hivatkozik. A 8/2014 AB Határozat által támasztott követelményrendszer alapján pedig az állam nem teheti meg, hogy a múltban bekövetkezett, magánjogi szerződésekbe való törvényhozói beavatkozással már kezelt helyzetekre hivatkozva újra és újra megváltoztassa magánjogi szerződések tartalmát. A *clausula rebus sic stantibus* elve tehát semmiképp sem ad folyamatos felhatalmazást a fennálló szerződések közhatalmi eszközökkel való megváltoztatására. Az a tény, hogy a jogalkotó a végtörlesztés következtében megszünt szerződéseket kivette a Kt. hatálya alól szintén arra mutat, hogy a jogalkotó nem a korábbi hatályos jogi szabályozást kívánta megerősíteni és a korábbi jogellenesség következményeit rögzíteni, hanem hasonlóan a végtörlesztés intézményének bevezetéséhez a jogalkotói cél ismét egy új szerződéses egyensúly megtalálása volt.

Végül a 8/2014. (III. 20.) AB határozat azt is alkotmányos követelménnyé teszi, hogy a törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett (Indokolás 91. pontja). Ezzel szemben mind a PJE Határozat, mind a Kt. egyoldalúan, a pénzügyi intézmények hátrányára változtatja meg a szerződéses jogviszonyokat. Míg a Kt. 4. §-a az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötések esetén megnyitja a jogorvoslati utat, addig a támadott 3. §-a (egyébként a PJE Határozatra alapozva) az árfolyamrésre vonatkozó feltétel semmisségét állapítja meg, ezzel az érdekegyensúly megteremtésére nem is törekszik, valamennyi hátrányt a pénzügyi intézményre terheli. Ebben a tekintetben sem felelnek meg tehát a szerződéses jogviszonyokba való beavatkozás lehetősége alkotmányos követelményeinek.

A Kt. alkalmazása folytán az Indítványozó vagyonában csökkenés áll be. Indítványozó az üzleti tevékenységét a Kt. időbeli hatálya alatt a mindenkor érvényes jogszabályokkal összhangban folytatta, döntéseit az érvényes jogszabályok alapján hozta meg bízva az így megszerzett anyagi jogosultságok alkotmányos védelmében. Amint fentebb [lásd 4.1/b)/ii) pont] kifejtettük a nem valódi visszaható hatályú jogalkotás bizonyos esetekben megengedett lehet, ha a jogalkotó betartja annak Alaptörvényből eredő korlátait, nevezetesen a szerzett jogok védelmét. A szerzett jogok sem abszolút érvényűek megfelelő nyomós indok esetén korlátozhatóak, azonban ezen korlátozások általában a *clausula rebus sic stantibus* elvével összhangban a jövőre nézve történhetnek. [3062/2012 (VII.26) AB Határozat] Álláspontunk szerint jelen esetben nem áll fenn a szerzett jogok védelmét korlátozó ilyen nyomós indok, továbbá a jogalkotó a Kt. megalkotásakor a *clausula rebus sic stantibus* elvének érvényre juttatását sem biztosította.

Amennyiben jogalkotó célja a Kt. elfogadásával a nem valódi visszaható hatályú jogalkotás volt, úgy kiemelnénk azt a tényt is, hogy a Kt. a jogbiztonság egyik fontos kritériumának, a kiszámíthatóságnak sem tesz eleget azzal, hogy nem biztosít megfelelő felkészülési időt arra, hogy a jogszabály címzettjei a magatartásukat a jogszabály rendelkezéseikhez igazíthassák, felkészüljenek annak alkalmazására lévén ez fogalmilag kizárt mind a múltbeli magatartásokat is szabályozó valódi visszamenőleges hatályú, mind a hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazandó nem valódi visszamenőleges hatályú jogalkotás esetében [28/1992 (IV.30.) AB Határozat és 51/2010 (IV.28.) AB Határozat, 57/1994 (XI.17.) AB Határozat].

Szintén kiemelnénk, hogy a Kt-beli szabályozással az eredetileg magánjogi típusú kötelezettség - szerződés semmisségének jogkövetkezménye - közjogiasodott, mivel bíróság helyett a Kt. és az Elszámolási Törvény határozza meg az érvénytelenség jogkövetkezményét, amely a pénzügyi intézmények elszámolási-, visszafizetési kötelezettségét közjogi kötelezettséggé teszi, melyet egy hatóság ellenőriz. Ráadásul az elszámolás részlet szabályai az Elszámolási Törvény időközbeni kihirdetése ellenére még mindig nem voltak ismertek teljesen mostanáig tekintettel arra, hogy az elszámolás bizonyos részleteit (pl. elszámolás módszertana, formai és tartalmi követelményei, stb.) az Elszámolási Törvény egy, az MNB elnöke által még megalkotásra váró rendelet hatáskörébe utalta, amely MNB rendeletek csak 20014. november 7-én és 2014. december 10-én kerültek kihirdetésre.

4.3 A PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a sérti az Alaptörvény XIII. cikkét

A PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. § kétszeresen alaptörvény ellenes, mivel az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésén túlmenően sérti az Alaptörvény XIII. cikkében foglalt tulajdonhoz való jogot is.

Az Alaptörvény XIII. cikke szerint:

„(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

(2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.”

A Kt. 3. §-ban foglalt jogszabályi rendelkezés alkalmazása folytán az Indítványozó jogszerű, a jogszabályokkal összhangban folytatott üzleti magatartásával megszerzett vagyonában, tulajdonában csökkenés áll be. Vagyonban beálló veszteség jogszabállyal történő okozása alkotmányos indok nélkül sérti a tulajdonhoz való jogot. A tulajdonhoz való jog nem korlátlan, azonban a korlátozásnak minden esetben megfelelő alkotmányos indoka, pl. közérdek kell, hogy legyen. Sem a PJE Határozat, sem a Kt. nem utal ilyen alkotmányos indokra, ezért az általuk megvalósított korlátozás mivel sérti a tulajdonhoz való jogot [XIII. cikk (1) bekezdés] alaptörvény ellenes.

Ugyanakkor a PJE Határozat és a Kt. alkalmazása következtében Indítványozónál bekövetkező vagyoncsökkenést kisajátításnak sem lehet minősíteni, mivel annak feltételei szintén nem teljesülnek. A kisajátítás feltétele a közérdek, valamint az azonnali, feltétlen és teljes kártalanítás. Sem a PJE Határozat, sem a Kt. nem utal közérdekre és a kisajátítás további feltételei sem teljesülnek, a jogalkotó sem hivatkozik a kisajátításra mint jogalapra. Így a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. § (1) bekezdése az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdését is sérti.

4.4 A Kt. 1. § (6) és (7) bekezdései ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével

A Kt. 1. § (6) bekezdése szerint:

„A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény elévüléssel kapcsolatos szabályait a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések tekintetében úgy kell értelmezni, hogy e követelések a kölcsönszerződés fennállása alatt nem évülnek el, azok elévülése a szerződés megszűnésével kezdődik.”

A Kt. 1. § (6) bekezdése a régi Ptk. elévülési szabályainak értelmezéséről rendelkezik tekintet nélkül arra, hogy törvényben nem lehet másik törvény értelmezésére vonatkozó követelményeket megállapítani: ilyen esetben a törvényt magát kell módosítani. Erre azonban – tekintettel arra, hogy a régi Ptk. már hatályát veszítette – nincs jogalkotási lehetőség. A jogállamból levezetett jogbiztonság követelményét sérti, ha hatályban már nem lévő, de még alkalmazandó törvény alkalmazásánál annak tartalmával szöges ellentétben álló módon történő értelmezésre és alkalmazásra való kötelezettséget ír elő.

A Kt. 1. § (6) bekezdésében foglalt „értelmező” rendelkezés azt mondja ki, hogy a Kt. hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések esetében az elévülés a kölcsönszerződés megszűnésével kezdődik. A Kt-ba ez a rendelkezés egy módosító javaslattal került be, melynek indokolása arra hivatkozik, hogy „a fogyasztói kölcsönszerződés a felek között olyan huzamos ideig tartó, folyamatosnak és egységesnek tekinthető szerződéses jogviszonyt hoz létre, amelyből eredő egyes követelések a szerződés fennállása alatt önállóan nem évülhetnek el, ebből következően az elévülés csak a szerződéses jogviszonynak a szerződés szerinti megszűnésekor kezdődik.”

Önmagában sem a követelés alapjául szolgáló jogviszony tartós jellege, sem a szolgáltatás időszakosan visszatérő jellege nem akadályozza a követelés elévülésének. A Kt. hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések alapján a hitelező követeléseire a polgári törvénykönyv elévülés kezdetére vonatkozó szabálya érvényesül [régii Ptk. 326. § (1) bekezdés és új Ptk. 6:22. §: (2) bekezdése: „Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé vált.”].

A polgári jog általános szabályai alapján tehát a kölcsönszerződésekből fakadó követelések elévülésének kezdő időpontja megegyezik e követelések esedékessé válásának időpontjával. Az elévülés csak olyan követelések esetén kizárt, amelyeknél vagy egységes, vagy pedig folyamatosan megújuló jellegűknél fogva az egyes teljesítési

részletek nem válhatnak önállóan igényné, azaz a perjogi szabályok alapján nem lehetne bírósági úton érvényesíteni.

A Kt. 1. § (6) bekezdése azzal, hogy az elévülés kezdő időpontjaként a kölcsönszerződések megszűnésének időpontját határozta meg ésszerű indok megjelölése nélkül új szabályt alkotott és valódi visszaható hatályú jogalkotást valósított meg, amely ellentétben áll a Jat. fent idézett és az alkotmánybírósági gyakorlat szerint alaptörvényi rangot élvező 2. § (2) bekezdésével, mely szerint jogszabály a hatályba lépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget. A Kt. 1. § (6) bekezdése eredményeképpen ugyanis hosszú távú szerződéses jogviszonyok már elévült részköveteléseinek az elévülése újra feléled. Ezzel olyan kötelezettségeket kell teljesítenie az érintett jogviszonyok alanyainak, amelyek múltbeli magatartásukhoz kapcsolódnak, és amelyek a Kt. hatályba lépése előtt már nem terhelték őket. Ebből a szempontból irreleváns, hogy az elévülés meg nem történtté tétele folytán keletkezik a teljesítendő kötelezettség, hiszen az Alkotmánybíróság gyakorlatában az elévülésre vonatkozó szabályok visszamenőleges hatályú módosítását ugyanúgy kezeli, mintha az anyagi jogszabályokat módosítaná a törvényhozó. [ld. 11/1992. (III. 5.) AB határozat; 41/1993. (VI. 30.) AB határozat].

A Kt. 1. § (7) bekezdése szerint:

„A (6) bekezdés szerinti követelés elévülése e törvény hatálybalépésének napjától a 3. § (5) bekezdése és a 4. § (3) bekezdése szerinti külön törvényben meghatározott időpontig nyugszik.”

A Kt. 1. § (7) bekezdése a jövőre nézve változtatja meg az érintett fogyasztói kölcsönszerződések elévülési szabályait, de nem felel meg az Alkotmánybíróság idézett 8/2014. (III. 20.) AB határozatában foglalt követelményeknek. Nem mutatható ki ugyanis olyan, a szerződéskötést követően beállott, ésszerűen előre nem látható, a normális változás kockázatán túlmenő olyan körülményváltozás, ami az elévülés nyugvásának törvényi kimondása útján lenne kompenzálendő. A PJE Határozat meghozatala és a Kt. megalkotása semmiképp nem tekinthető ilyen körülményváltozásnak. Ha ugyanis a PJE Határozatot jogértelmező, a hatályos jogot deklaráló aktusként tekintjük, akkor az semmiképp sem tekinthető előre nem látható lényeges körülményváltozásnak. Ha pedig a PJE Határozat, és vele együtt a Kt. jogalkotó aktus, az a *clausula rebus sic stantibus* alkotmányjogi elvének alkalmazásánál nem vehető figyelembe. Ellenkező esetben ugyanis a jogalkotó hatalom saját maga számára teremthetné meg jogalkotással a jogszabályi szerződésmódosításhoz szükséges körülményváltozást, ezzel kiüresítve és értelmetlenné téve a szerződések jogállamiság elvéből következő alkotmányos védelmét.

4.5 A PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. §-a sérti az Alaptörvény XV. cikkét

A Kt. hatálya alá tartozó pénzügyi intézmény meghatározásakor a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (továbbiakban: „**új Hpt.**”) 7. § (1) bekezdése szerinti definíciót rendeli alkalmazni.

Ugyanakkor a Kt. nem tesz különbséget a pénzügyi intézmények között a tekintetben, hogy milyen tevékenységi engedéllyel rendelkeznek, holott a Kt. árfolyamrésre vonatkozó rendelkezései tekintetében az ilyen irányú különbségtétel indokolt lenne. Azon pénzügyi intézmények, amelyek - mint az Indítványozó - hitelezési tevékenységre jogosult pénzügyi vállalkozásnak minősülnek, nem jogosultak saját árfolyam jegyzésre, és pénzváltási tevékenységre. Ebből az okból kifolyólag, nem vonhatók ugyanazon megítélés alá, mint a kereskedelmi bankok, amelyek pénzváltásra és saját árfolyam jegyzésére jogosult pénzügyi intézmények.

Indítványozó olyan pénzügyi intézmény, amely betét gyűjtési, deviza kereskedelmi és pénzváltási tevékenységet nem folytat, ebből következően saját árfolyamot nem jegyez. Indítványozó az általa nyújtott deviza alapú hitelek forrásait hitelportfólió, és nem pedig egyedi hitel-ügylet alapon, időszakonként előre oly módon köteles biztosítani, hogy az az Indítványozó üzleti tevékenységét folyamatosan biztosítsa. Ennek során elsősorban a rendelkezésére álló forint forrásokat használja fel, ha pedig ez a forintban jelentkező fizetési kötelezettségeinek (mint például a deviza alapú hitelek összegének forintban folyósítása) fedezésére nem elegendő a rendelkezésére álló hitelkeretszerződések alapján hitelt vesz fel piaci feltételekkel (forintban, vagy devizában). Az így felvett hitelek

devizaösszegét az indítványozónak az Unicredit banknál vezetett bankszámláján írják jóvá. Mivel az indítványozó az üzleti könyveit forint devizanemben köteles vezetni, a hitelkeretszerződések alapján idegen devizában jelentkező, portfólió szintű kitétségeit kockázatcsökkentő tőke- és pénzügyi ügyletekkel igyekszik csökkenteni.

Ha az adott portfólió szintű hitelfelvétel devizában történik, egy adott konkrét fizetési kötelezettség pedig forintban terheli az indítványozót (mint például a deviza alapú hitelek összegének forintban történő folyósítása esetén) akkor az indítványozó az Unicredit Banknál vezetett devizaszámláján rendelkezésre álló összeget egy másik pénzügyi intézmény, az Unicredit Bank devizavételi árfolyamán tudja csak forintra váltani, az Unicredit Bankkal megkötött bankszámlaszerződésének feltételei szerint. Az Indítványozó az őt a hitelkeret-szerződések alapján devizában terhelő hitelvisszafizetési kötelezettségét úgy tudja teljesíteni, hogy a rendelkezésére álló forint bankszámlaegyenleget (amely az indítványozónak az Unicredit Banknál vezetett forint bankszámláján áll rendelkezésre) egy másik pénzügyi intézmény, az Unicredit Bank devizaeladási árfolyamán tudja csak devizára váltani, az Unicredit Bankkal megkötött bankszámlaszerződésének feltételei szerint. Ez alapján kijelenthetjük, hogy az Indítványozó által nyújtott deviza alapú hitelek forrás előteremtésekor Indítványozóval szemben is árfolyamrész alkalmazására került sor és – akárcsak ügyfelei – ő maga is piaci árfolyamkockázatnak van kitéve.

Az Indítványozó, és az Indítványozóval azonos szabályozás alá tartozó pénzügyi vállalkozások esetén nem teljesülnek a PJE Határozat 3 pontjában foglaltak, különösen azon állítása, amely szerint:

„A folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen, mert ezekkel szemben nem áll a fogyasztónak közvetlenül nyújtott szolgáltatás, így az számára indokolatlan költséget jelent. E rendelkezések azért is tisztességtelenek, mert alkalmazásuk gazdasági indoka a fogyasztó számára nem világos, nem érthető, nem átlátható. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama válik a szerződés részévé a Ptk. 231. § (2) bekezdésében meghatározott diszpozitív törvényi rendelkezésre tekintettel, mindaddig, amíg kógens törvényi rendelkezés nem lépett azok helyébe.”

Az Indítványozó ugyanis – jogszabályi engedély hiányában - nem alkalmaz sem saját deviza-vételi, sem saját deviza-eladási árfolyamot, hanem köteles egy számlavezetésre és pénzváltásra jogosult kereskedelmi bank árfolyamát alkalmazni, továbbá az a tény, hogy az Indítványozó a hitelfelvevő fogyasztók számára deviza-vételi és deviza-eladási árfolyamokat határoz meg, szoros összefüggésben áll azzal a ténnyel, hogy az Indítványozó, ha forintban jelentkező forrás-szükségletét deviza alapon kénytelen biztosítani, devizához maga is idegen deviza eladási árfolyamon jut, és forintban rendelkezésre álló forrásainak terhére devizát maga is ilyen idegen árfolyamon válthat csak át és mindezen tevékenységei során akárcsak ügyfelei, maga is a piaci deviza-árfolyam kockázatoknak van kitéve.

Álláspontunk szerint a fenti körülmények miatt a PJE Határozat 3 pontja, és a Kt. 3 §. (1) bekezdése sérti az Alaptörvény XV. cikkében foglalt diszkrimináció tilalmát azáltal, hogy a Kt. az árfolyamrész kikötés semmisségének megállapításakor azonosan, a jogállásukból fakadó adekvát különbségtétel nélkül, kezel valamennyi pénzügyi intézményt nem téve különbséget a devizakereskedelmi és pénzváltási tevékenységet folytatni jogosult, saját árfolyamot jegyző és alkalmazó és az ilyen tevékenységet nem folytató, saját árfolyammal nem rendelkező pénzügyi intézmények között.

Az Alaptörvény XV. Cikk (1) és (2) bekezdései szerint: *„A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”*

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV törvény 8. és 9. §§ szerint: *„Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt ...*

helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője (a továbbiakban együtt: tulajdonsága) miatt részeseül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részeseül, részeseült vagy részeseülne."

A diszkrimináció tilalma nemcsak akkor valósul meg, ha azonos helyzetben, csoportban levők között történik a megkülönböztetés, hanem akkor is, ha a csoport meghatározása, amelyre az adott szabályozás vonatkozik túlságosan tág, mivel olyan jogalanyok is belekerülnek a szabályozás alá vont csoportba, akikre az adott megkülönböztetés szempontjából releváns, de nem azonos, kötelezően érvényesülő jogszabályban meghatározott feltételek vonatkoznak, így a szabályozás alá vont csoport egyes tagjainak jogai - jelen esetben az indítványozóval azonos szabályozási kategóriába tartozó hitelezési tevékenységet folytató pénzügyi vállalkozások jogai - sérülnek.

Álláspontunk szerint az árfolyamrés kikötés semmisségének PJE Határozat és a Kt. általi a PJE Határozat 3 pontjában és a Kt.-ben kimondott indokok alapján egységesen történő kimondása valamennyi pénzügyi intézményre kiterjedő hatállyal az ilyen típusú megkülönböztetés tilalmába ütközik lévén ebbe a fogalomba olyan pénzügyi intézmények is beletartoznak, akikre nézve indokolt lett volna - a fent kifejtettek alapján - az eltérő szabály megalkotása.

A fenti érvelésünk alapján szintén nem igazak az Indítványozó esetében a Kúria PJE Határozat 3. pontjához fűzött indoklásában megfogalmazott azon kijelentések, melyek szerint:

„Tekintve, hogy egy adott időpontban a vételi árfolyam mindig alacsonyabb, mint az eladási, így a fenti szerződéses rendelkezés alapján a pénzügyi intézménynek bevétele, míg a fogyasztónak kiadása keletkezik.” „A folyósításkor vételi, a törlesztésekkor pedig eladási árfolyam alkalmazása tisztességtelen, mivel ez az átszámítási árfolyam meghatározás egyoldalú és indokolatlan hátrányt jelent a fogyasztó számára a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megsértésével.”

Emellett, mivel a hitelezéshez szükséges forint források biztosítása portfólió szinten, és időben előre történik, a normál üzleti működés során is előfordul, hogy a forrásbiztosítás és a hitelnyújtás közötti időszakban a forint és az adott idegen deviza árfolyama olyan ingadozást mutat, hogy azt még a deviza vételi és a deviza eladási árfolyamok közötti rés sem ellensúlyozza, és árfolyamrés okán haszon nem jelentkezik, vagy éppenséggel veszteség keletkezik.

Mindezekre tekintettel a Kt. 1. § (6) és (7) bekezdése, 3. §-a, valamint a PJE Határozat 3. pontja ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, valamint a PJE Határozat 3. pontja és a Kt. 3. § (1) bekezdése ellentétes az Alaptörvény XIII. és XV. cikkével. Ezért kérjük a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a Kt. 1. § (6) és (7) bekezdését, 3. §-át, valamint a PJE Határozat 3. pontját az Abtv. 41. § (1) bekezdése, valamint 45. § (4) bekezdése alapján a kihirdetés időpontjára visszamenő hatállyal semmisítse meg.

***

***

Az Indítványozó az Abtv. 52. § (5) bekezdésének megfelelően nyilatkozik arról, hogy az adatai nyilvános kezeléséhez nem járul hozzá és az indítvány nyilvánosságra hozatalához nem járul hozzá.

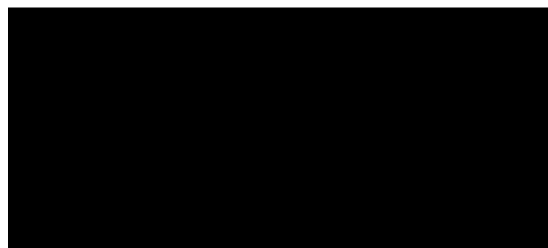
Az Alkotmánybíróság eljárása az Abtv. 54. § (1) bekezdésének rendelkezése értelmében illetékmentes.

MELLÉKLETEK:

M/1 Ügyvédi meghatalmazás

Budapest, 2014. december 22.

Tisztelettel:

az Indítványozó képviselőjében